

Avoimuusrekisteri & omistajaohjaus

Ines Gullichsen, ylitarkastaja
Valtiontalouden tarkastusvirasto

1 § Avoimuusrekisteri

Päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi sekä päätöksentekoon kohdistuvan pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen vaikuttamisen ja siihen liittyvän elinkeinona harjoitettavan neuvonnan rekisteröintiä varten on ilmoitusmenettelyyn perustuva avoimuusrekisteri.

Ilmoitusvelvollisuuden muodostuminen

Mistä tekijöistä ilmoitusvelvollisuus muodostuu?

Toimija

Oikeushenkilö

Yksityinen
elinkeinonharjoittaja

Toiminta

Vaikuttamistoiminta
(lobbaus)

Vaikuttamistoiminnan
neuvonta (lobbaukseen
liittyvä konsulttitoiminta)

Vaikuttamistoiminnan kohde

Eduskunta

Ministeriöt

2 § Vaikuttamiskohteet

- Ilmoitusvelvollisuuden syntyminen edellyttää vaikuttamiskohteen olevan eduskunta tai ministeriö
- Eduskunnalla tarkoitetaan:
 - kansanedustajia
 - kansanedustajien avustajia
 - eduskuntaryhmien henkilökuntaa
 - eduskunnan virkamiehiä
- Ministeriöllä tarkoitetaan:
 - ministeriä
 - ministerin toimikaudeksi asetettuja valtiosihteereitä
 - ministerin erityisavustajia
 - ministeriön virkamiehiä
 - ministeriöiden asettamia selvityshenkilöitä
- Vaikuttamiskohteiden osalta avoimuusrekisteri ei edellytä toimenpiteitä tai synnytä velvollisuuksia. Ilmoitusvelvollisuus on aina vaikuttamistoimintaa tai sen neuvontaa harjoittavalla.

2 § Vaikuttamistoiminta

- Vaikuttamistoiminta on omaan lukuun harjoitettavaa, vaikuttamistoiminnan kohteeseen kohdistuvaa yhteydenpitoa, jolla pyritään vaikuttamaan asian valmisteluun ja päätöksentekoon edistämällä tiettyä etua tai tavoitetta
- Asian valmistelua ja päätöksentekoa tulkitaan laajasti. Keskeistä vaikuttamistoiminnassa on yhteydenpito lobbaajan ja vaikuttamiskohteen välillä.

2 § Vaikuttamistoiminnan neuvonta

- Vaikuttamistoiminnan neuvonta on asiakkaan toimeksiannosta elinkeinona harjoitettavaa asiakkaan puolesta tehtyä vaikuttamistoimintaa tai asiakkaalle annettavaa muuta aiheeseen liittyvää neuvontaa.
- Laki ei edellytä, että asiakas nimenomaisesti tilaa vaikuttajaviestintään liittyvän palvelun, vaan palvelu voi olla myös esimerkiksi viestinnän ja markkinoinnin palveluita, sisäistä kehittämistä tai oikeudellista neuvontaa.
- Ilmoitusvelvollisuus ei riipu asiakkaan yhteydenpidon toteutumisesta, vaan ainoastaan annetun neuvonnan ja tuen luonteesta.
- Kun on kysymys vaikuttamistoiminnan neuvonnasta, ilmoitusvelvollisuus on vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavalla yrityksellä.
- Vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavan on myös ilmoitettava asiakassuhteen ulkopuolella tapahtuvasta vaikuttamistoiminnan kohteeseen kohdistuvasta yhteydenpidosta, jossa vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavan pyrkimyksenä on vaikuttamistoiminnan neuvonnan harjoittamista hyödyttävien yhteyksien luonti vaikuttamistoiminnan kohteisiin tai tietojen vaihto vaikuttamistoiminnan kohteiden kanssa (ns. vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavien suhdetoiminta). (5 § 2 mom.)
- Asiakkaan itsensä harjoittamasta vaikuttamistoiminnasta on ilmoitusvelvollisuus aina asiakkaalla.

3 § Ilmoitusvelvolliset toimijat ja toimijoihin liittyvät poikkeukset

- Ilmoitusvelvollisia toimijoita voivat olla vain oikeushenkilöt tai yksityiset elinkeinonharjoittajat
- Ilmoitusvelvollisten toimijoiden osalta on kuitenkin säädetty joitakin poikkeuksia:
 - yksityiset elinkeinonharjoittajat, jotka eivät harjoita päätoimisesti vaikuttamistoimintaa tai sen neuvontaa
 - asunto-osakeyhtiöt
 - valtion, hyvinvointialueen, kunnan tai Ahvenanmaan maakunnan viranomainen, valtion liikelaitos ja muu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos kuin yliopisto
 - eduskunnan kanslia, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Ihmisoikeuskeskus, valtiontalouden tarkastusvirasto sekä Ulkopoliittinen instituutti
 - puolueet, puolueyhdistykset, eduskuntaryhmät ja ehdokkaiden tukiyhdistykset
 - julkisyhteisöt ja -toimijat silloin, kun ne harjoittavat lakisääteisiä tehtäviään
 - kansainväliset hallitustenväliset järjestöt
 - vieraan valtion ja Euroopan unionin edustajat, esimerkiksi diplomaatit
 - asianajajat, luvansaaneet oikeudenkäyntiavustajat ja julkiset oikeus-avustajat paitsi silloin, kun ne harjoittavat vaikuttamistoimintaa tai sellaista vaikuttamistoiminnan neuvontaa, jossa ei ole kyse asiakkaan oikeudellisen aseman määrittelystä, asiakkaan avustamisesta hallintoasiassa, oikeussäännöksen soveltamista koskevasta neuvonnasta tai muusta asiakkaan toimintaan liittyvästä oikeudellisesta neuvonnasta.
- Laissa myös erikseen korostettu, ettei se koske järjestäytymätön kansalaistoimintaa, vaaleissa ehdokkaana olevan henkilön valitsijayhdistyksiä tai yksityishenkilöiden toimintaa.

4 § Toiminta, josta ei tarvitse ilmoittaa, 1/3

- Pienimuotoinen vaikuttamistoiminta
 - Pienimuotoista vaikuttamistoimintaa on toiminta, jossa yksittäisiä yhteydenpitokertoja on kalenterivuoden aikana enintään viisi.
 - Yhdeksi yhteydenottokerraksi lasketaan esimerkiksi puhelinkeskustelu tai sähköpostiviesti. Yhdellä yhteydenottokerralla voi olla useampi kuin yksi vastaanottaja. Esimerkiksi usealle vastaanottajalle lähetetty sähköpostiviesti lasketaan yhdeksi yhteydenotoksi.
- Tavanomainen asiointi viranomaisessa
 - Tavanomaista asiointia viranomaisessa ovat esimerkiksi erilaiset lupa- tai tukiasioiden hoitaminen ja hankintoihin osallistuminen. Lisäksi muun muassa lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen viranomaisessa tai viranomaisen ohjaus-, tarkastus-, neuvonta- tai tiedonkeruutoiminta on tavanomaista asiointia viranomaisessa.

Toiminta, josta ei tarvitse ilmoittaa, 2/3

- Osallistuminen viranomaisen asettamaan työryhmään tai kuultavana oleminen
 - Viranomaisten kutsusta osallistuminen työryhmiin, neuvottelukuntiin tai vastaaviin toimielimiin tai kuultavana oleminen ei synnytä ilmoitusvelvollisuutta
- Julkinen esiintyminen yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa
 - Julkisella esiintymisellä tarkoitetaan esiintymistä tai yleisössä oloa yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa. Tyypillisiä yleisötilaisuuksia ovat esimerkiksi messut, markkinat, yleisölle suunnatut juhlat, urheilukilpailut ja näytökset
 - Erilaiset tilaisuudet voivat sisältää sekä yleisölle avoimia että pienemmälle joukolle suunnattuja, suljettuja tilaisuuksia. Jälkimmäinen toiminta ei tällöin täyttäisi julkisen tilaisuuden kriteeriä.
- Journalistisessa tarkoituksessa tehty tiedonkeruu

Toiminta, josta ei tarvitse ilmoittaa, 3/3

- Joukkoviestintä ja uutis- tai asiakaskirjeen lähettäminen
- **Valtion omistajaohjaukseen sisältyvä yhteydenpito**
- Puolueen lähiyhteisönä tehty yhteydenpito oman puolueen kansanedustajiin, kansanedustajien avustajiin, ministereihin, ministereiden erityisavustajiin ja ministerin toimikaudeksi nimitettyihin valtiosihteereihin.
- Viranomaisen selvityshenkilönä toimiminen
- Vaikuttamistoiminnan neuvonta julkishallinnon toimijoille
- Yhteydenpito, jonka paljastuminen voi vaarantaa yleisen tai kansallisen turvallisuuden.

Pohdittava valtio-omisteisten yhtiöiden näkökulmasta

1/2

- Omistajaohjaukseen kuuluva yhteydenpito
 - Esim. hallituksen ja hallitusneuvoston kokoukset ja muu virallinen yhteydenpito, joka dokumentoidaan
 - Omistajaohjaukseen kuuluu vakiomuotoisen yhteydenpidon lisäksi valtion ja yhtiön johdon, mukaan lukien hallituksen puheenjohtaja, väliset keskustelut
 - Omistajaohjauksen ulkopuoliseksi asiaksi katsotaan pyrkimys vaikuttaa suoraan yhtiön ulkopuolisiin asioihin, kuten tietyn sääntely-, budjetti-, hankinta-, kehittämis- tai politiikkatoimen sisältöön tai tällaisen toimen aloittamiseen tai päättämiseen

Pohdittava valtio-omisteisten yhtiöiden näkökulmasta

2/2

- Kansallinen turvallisuus
- Tavanomainen viranomaisasiointi
- Laissa erikseen säädettyt tehtävät

Tietojen ilmoittaminen avoimuusrekisteriin

5 § Velvollisuus tehdä toimintailmoitus

- Ilmoitusvelvollisen on annettava selvitys vaikuttamistoiminnastaan tai vaikuttamistoiminnan neuvonnasta avoimuusrekisteriin toimintailmoituksella
- Vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavan on lisäksi tehtävä toimintailmoitus asiakassuhteen ulkopuolella tapahtuvasta vaikuttamistoiminnan kohteeseen kohdistuvasta yhteydenpidosta

6 § Rekisterin tiedot

- Avoimuusrekisteri sisältää ilmoitusvelvollisen perustiedot, joista suurin osa saadaan YTJ-integraation kautta
- Tiedot annettava sähköisesti (avoimuusrekisteri.fi), ellei rekisteriviranomainen erityisestä syystä hyväksy tietojen ilmoittamista paperilla
- Tiedot ilmoittaa aina ilmoitusvelvollinen eli vaikuttamistoimintaa tai sen neuvontaa harjoittava.

7§ Rekisteröinti-ilmoitus

- Vaikuttamistoimintaa tai vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavan on tehtävä rekisteröinti-ilmoitus viimeistään vaikuttamistoiminnan tai vaikuttamistoiminnan neuvonnan aloittamispäivänä
- Rekisteröintimenettely ei rajoita tai hidasta vaikuttamistoiminnan aloittamista ja harjoittamista, koska kyseessä on ilmoitusmenettely.

8 § Toimintailmoitus

- Toimintailmoituksessa ilmoitetaan vaikuttamistoiminnasta, vaikuttamistoiminnan neuvonnasta tai sen suhdetoiminnasta sekä niihin liittyvistä taloudellisista tiedoista
- Annetaan kahdesti vuodessa, taloudelliset tiedot kerran vuodessa edeltävältä kalenterivuodelta
- Tiedot ilmoitetaan liikesalaisuuden estämättä.

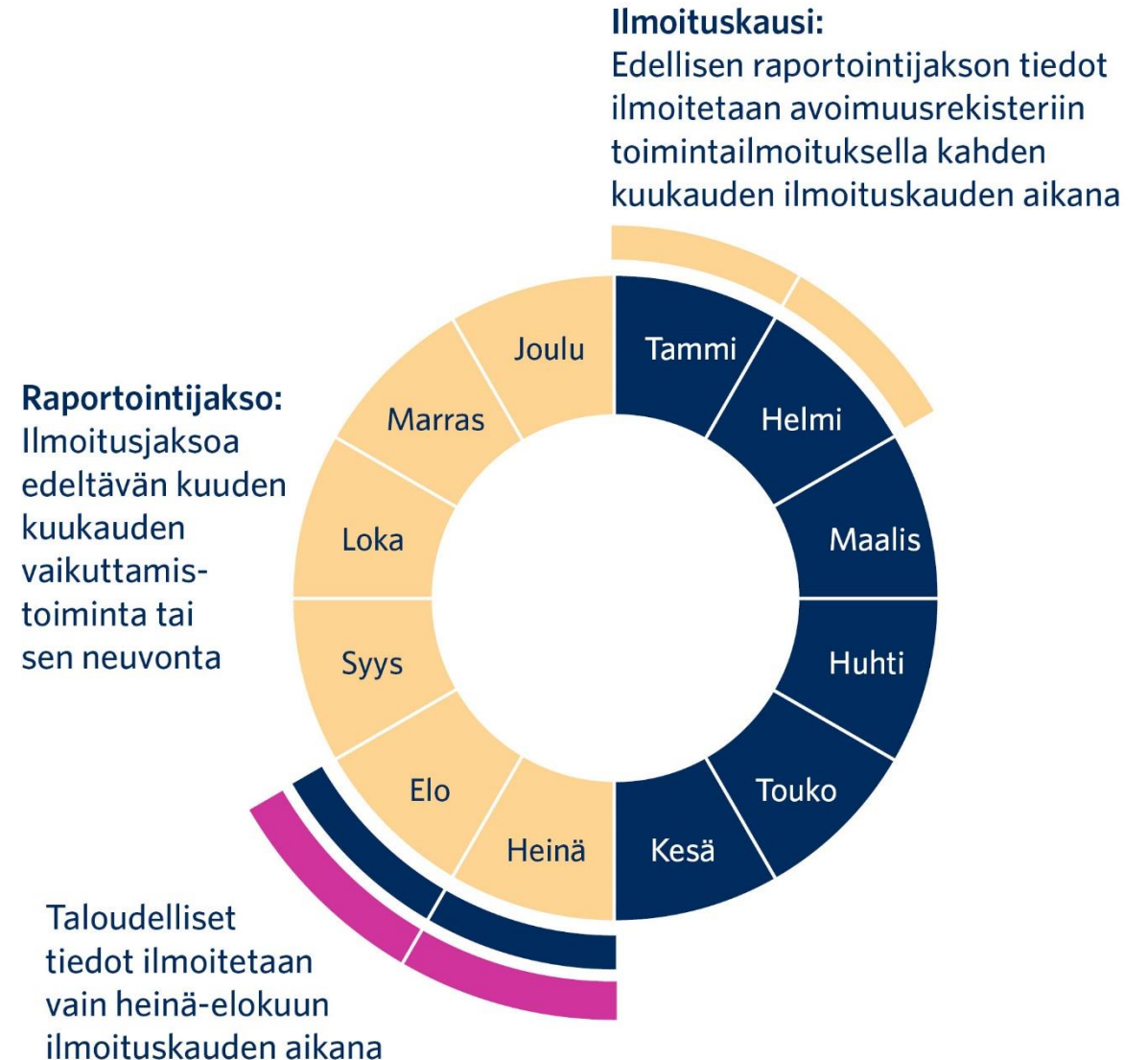
Vaikuttamistoiminnan taloudelliset tiedot

- **Taloudellisina tietoina vaikuttamistoiminnasta ilmoitetaan:**
 - edellisen kalenterivuoden aikana vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden määrä ja vaikuttamistoimintaan käytetty henkilötyövuodet
 - vaikuttamistoimintaan liittyvät markkinointi- ja edustamiskulut
 - ostopalveluina hankitun vaikuttamistoiminnan neuvonnan euromääräiset kustannukset.

- **Taloudellisina tietoina vaikuttamistoiminnan neuvonnasta ilmoitetaan:**
 - edellisen kalenterivuoden aikana vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden määrä ja vaikuttamistoimintaan käytetty henkilötyövuodet
 - vaikuttamistoimintaan liittyvät markkinointi- ja edustamiskulut
 - ostopalveluina hankitun vaikuttamistoiminnan neuvonnan euromääräiset kustannukset.
 - vaikuttamistoiminnan neuvonnan euromääräinen liikevaihto.

Avoimuusrekisterin toimintailmoitusten vuosikello

- Kalenterivuosi sisältää kaksi ilmoituskautta ja kaksi raportointijaksoa.
- Kuuden kuukauden raportointijaksoa seuraa aina kahden kuukauden ilmoituskausi.

Mitä tietoja rekisteriin ilmoitetaan?

- Kertaluonteinen rekisteröinti-ilmoitus:
 - Tunnistautuminen Suomi.fi -tunnuksilla
- Toimintailmoitus kahdesti vuodessa:
 - Vaikuttamistoimintaa, vaikuttamistoiminnan neuvontaa tai suhdetoimintaa
 - Kirjoitetaan vaikuttamistoiminnan aihe tai Hankenumero
 - Valitaan vaikuttamistoiminnan kohde tai kohteet
 - Luetellaan käytetyt yhteydenpidon tavat
 - Ilmoitetaan taloudelliset tiedot (kesästä 2026 alkaen)

Aiheen ilmoittaminen

- Vapaan tekstin kenttä, 50-400 merkkiä
- Aihe voi koskea esimerkiksi politiikkahanketta, lainsäädäntöhanketta, budjettitoimea tai kehittämistoimea miltä vain hallinnonalalta, miltä vain valmistelun vaiheelta
- Mahdollisimman kuvaavasti, riittävän yksityiskohtaisesti
- Aihe täytyy ilmoittaa myös tapauksessa, jossa tuet asiakkaan vaikuttamistyötä, mutta et itse ole suorassa yhteydessä eduskuntaan tai ministeriöihin.

Vaikuttamiskohteiden yksilöinti

- Henkilön tarkkuudella: kansanedustajat, ministerit, ministereiden toimikaudeksi nimitetyt valtiosihteerit ja erityisavustajat, eduskunnan pääsihteeri ja apulaispääsihteeri, ministeriöiden kansliapäälliköt ja osastopäälliköt sekä ministeriöiden asettamat selvityshenkilöt
- Kansanedustajien avustajien ja eduskuntaryhmien henkilöstön osalta tieto eduskuntaryhmästä
- Ministeriöiden muihin virkamiehiin kohdistuvan yhteydenpidon osalta ilmoitetaan tieto osastosta ja yksiköstä
- Eduskunnan kanslian muihin virkamiehiin kohdistuvan yhteydenpidon osalta ilmoitetaan tieto valiokunnasta, osastosta ja yksiköstä taikka muusta vastaavasta organisaation osasta.

Yhteydenpidon tavat

Tapaaminen

Puhelu

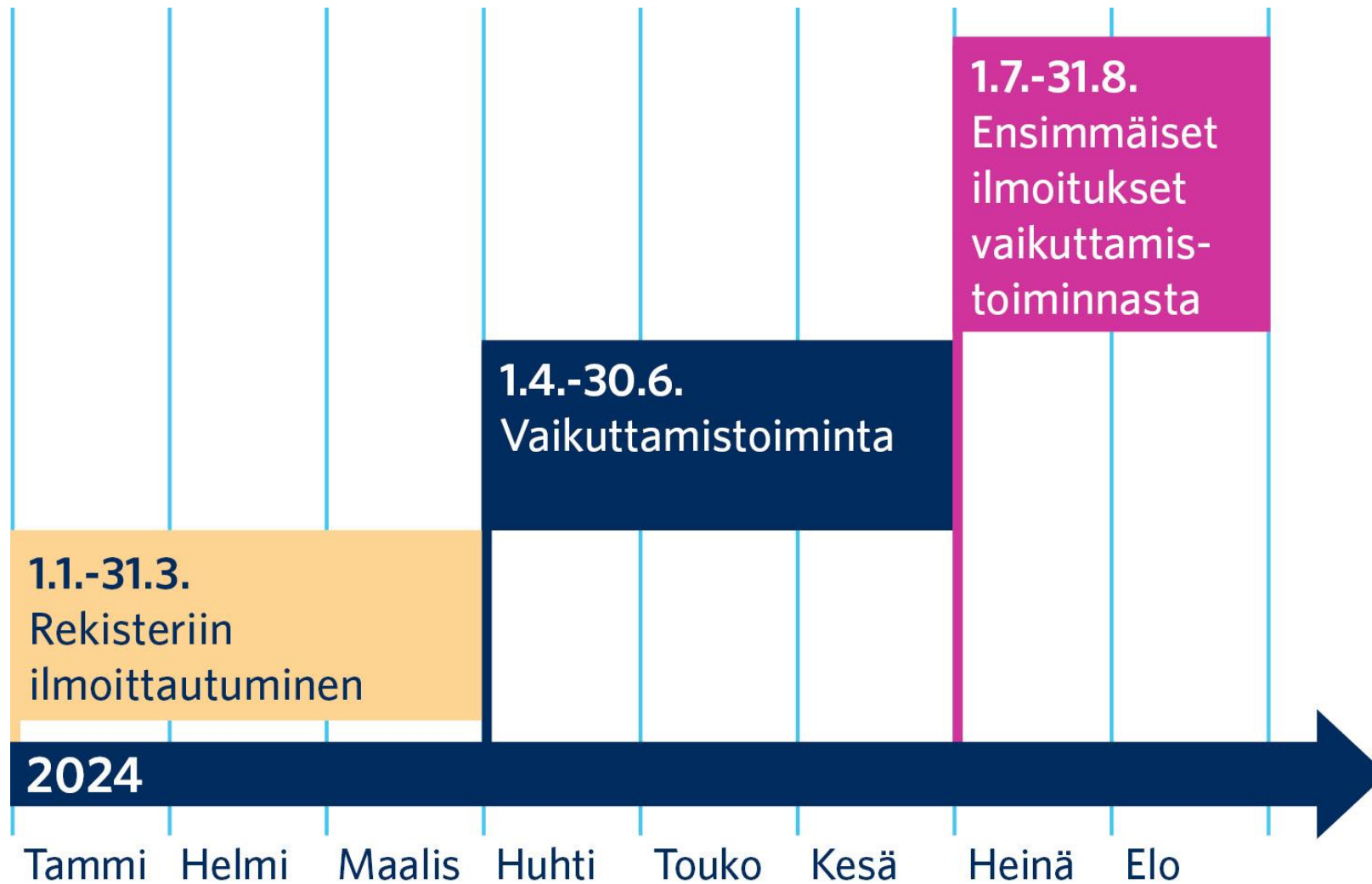
Sähköposti

Muu tapa

→ ilmoitusvelvollisuus ei riipu yhteydenpidon suunnasta, tavasta eikä käytetystä teknologiasta

13 § Ensimmäisten ilmoitusten aikataulu

Ilmoitusvelvollisuuden päättyminen, 7 § ja 8 §

- Ilmoitusvelvollisuus voi päättyä kahdella tavalla:
 - jos vaikuttamistoiminta muuttuu pysyvästi pienimuotoiseksi
 - jos vaikuttamistoiminnan ja vaikuttamistoiminnan neuvonnan harjoittaminen lakkaa pysyvästi
- Ilmoitusvelvollisen on tehtävä asiasta ilmoitus ja hoidettava ilmoituspäivään mennessä kertyneet velvoitteet, minkä jälkeen ilmoitusvelvollisuus lakkaa.

Avoimuusrekisterin valvonta

9 § Rekisterinpitäjän tehtävät (1/3)

- Ohjaa ja neuvoa ilmoitusvelvollisia tekemään laissa säädettyt ilmoitukset
- Ylläpitää ja kehittää sähköistä rekisteriä
- Asettaa neuvottelukunnan (11 §)

Rekisterinpitäjän tehtävät, 2/3

- Tarkistaa, että rekisteröinti-ilmoituksen tehneet ilmoitusvelvolliset ovat tehneet toimintailmoituksen
- Tarvittaessa kehottaa tekemään ilmoituksen tai lisäämään, täydentämään ja korjaamaan avoimuusrekisterin tietoja
- Tarkistaa, että ilmoitusvelvollisen ilmoitus vaikuttamistoiminnan ja vaikuttamistoiminnan neuvonnan pysyvästä lopettamisesta tai vaikuttamistoiminnan muuttumisesta pienimuotoiseksi täyttää laissa säädetyt edellytykset
- Selvittää ilmoitukseen liittyviä laiminlyöntiepäilyksiä
- Kehotuksen tehostamiseksi tarkastusvirasto voi määrätä uhkasakon.

Rekisterinpitäjän tehtävät, 3/3

- Tekee vuosiraportin rekisterin toiminnasta ja valvonnasta
- Antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen rekisterin toiminnasta ja valvonnasta.

10 § Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudet

- Laiminlyöntitapausten selvittämiseksi ilmoitusvelvollisen on salassapitosäännösten estämättä annettava valtiontaloudentarkastusviraston pyynnöstä selvitys
- Mikäli pyydetty ilmoitusvelvollisen selvitys ei ole riittävä, valtiontalouden tarkastusvirasto voi pyytää lisäselvitystä myös vaikuttamiskohteelta
- Tiedot selvitysten pyytämisestä ja selvitykset itsessään eivät tule osaksi avoimuusrekisteriä, vaan ne ovat viranomaisen asiakirjoja joihin sovelletaan julkisuuslakia

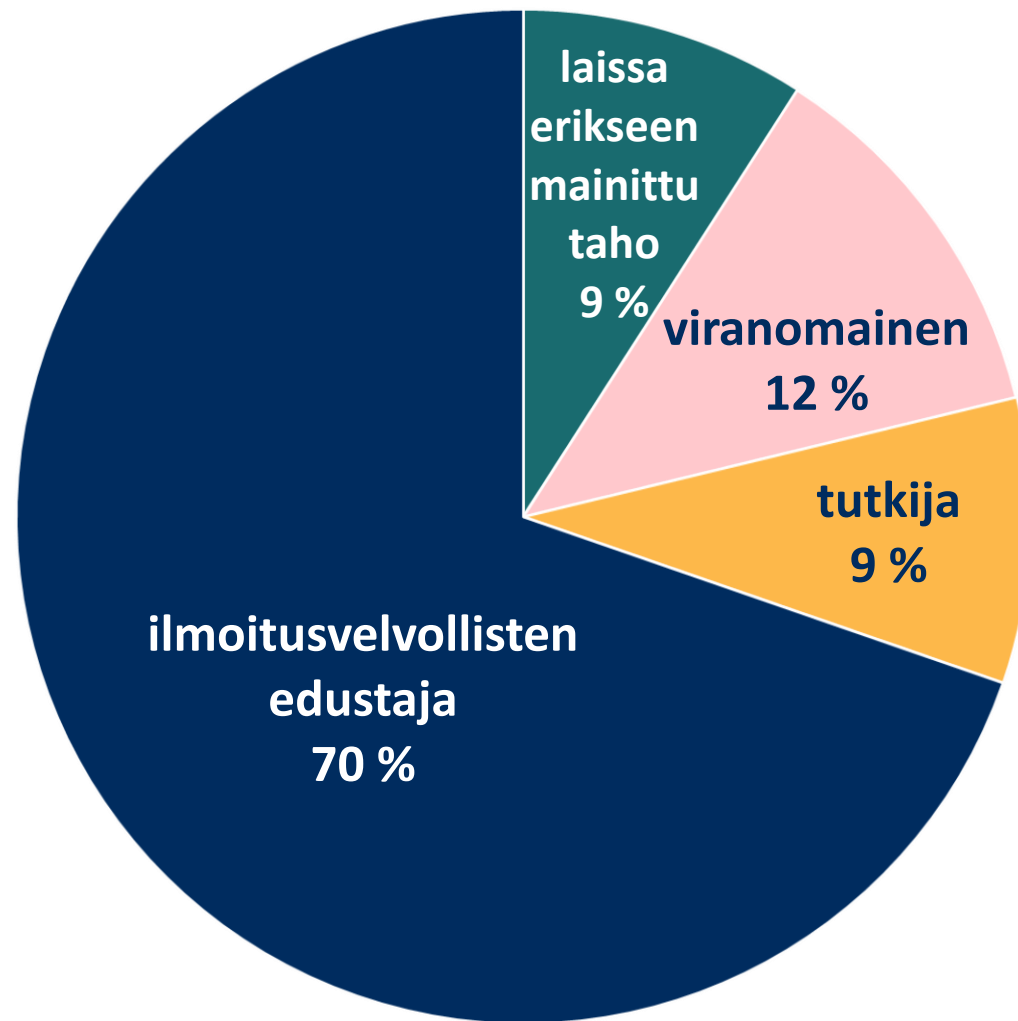

11 § Neuvottelukunta

VTV asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnan

Neuvottelukunnassa on:

1. ilmoitusvelvollisten edustajia
2. aihepiiriin perehtyneitä tutkijoita sekä
3. viranomaisia siten, että ainakin OM, VM ja VTV ovat edustettuina neuvottelukunnassa.

Avoimuusrekisterin neuvottelukunnan tehtävät

”Neuvottelukunnan luonteen edellyttämä kokoonpano ja VTV:n riippumattomuusvaatimus huomioon ottaen neuvottelukunnalla ei kuitenkaan olisi päätösvaltaa. Neuvottelukunnan tehtävä on neuvoa-antava, eikä se käytä julkista valtaa.”

12 § Tietojen julkisuus ja arkistointi

- Avoimuusrekisteriin ilmoitettavat tiedot ovat verkossa avoimesti saatavilla ja kenen tahansa tarkasteltavissa
- Tiedot ovat avoimesti saatavilla verkkopalvelussa 10 vuoden ajan, jonka jälkeen ne arkistoidaan pysyvästi myöhempää, esimerkiksi tutkimuskäyttöä varten.

Tiedoksi ilmoitusvelvollisille

Miten valmistautua avoimuusrekisterin käyttöön?

Tunnista

- mistä aiheista organisaatiossanne vaikutetaan?
- keihin vaikutetaan?
- mitä yhteydenpitotapoja käytetään?

Suunnittele

- miten dokumentoitte vaikuttamisenne omiin järjestelmiinne?
- ketkä keräävät ja ylläpitävät tietoa organisaationne vaikuttamisesta?

Päätä

- keiden vastuulla avoimuusrekisterin käyttö organisaatiossanne on
- valtuuta avoimuusrekisterin käyttäjät asioimaan organisaationne nimissä (suomi.fi)

Ajankohtaista syksyllä 2023

- www.avoimuusrekisteri.fi avautui 20.9.2023
- Asiointi alkaa 1.1.2024 rekisteröitymisillä
- Tarjoamme runsain mitoin koulutuksia, seuraava yleisinfo on 8.11.2023
- Avoimuusrekisteri Instagramissa @avoimuusrekisteri
- Verkkopalvelun testaus alkaa lokakuussa rekisteröinti-ilmoituksen teon testauksella

Kiitos!

Tack!